

15. oct. 3070.

Forum der Letteren

EERSTE JAARGANG

1960

LEIDEN

A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERSMAATSCHAPPIJ N. V.

BIBLIOTHEEK
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT

De aflevering wordt afgesloten door de beschrijving der Gewestelijke Gebouwen (met name van de helaas zo verknoeiide Statenkamer) en der Stedelijke Gebouwen, waarin, zoals gezegd, vooral het Stadhuis veel aandacht krijgt.

Samenvattend kan van deze aflevering gezegd worden dat zij overal getuigt van de grote kennis, nauwgezetheid en liefde voor zijn onderwerp, welke de schrijver bij het opstellen bezielde hebben, zozeer dat men met verlangen uitziet naar de voltooiing van dit belangrijke werk, waardoor ook het nu nog node gemiste register te raadplegen zal zijn.

Leiden

J. J. TERWEN

De Koran uit het Arabisch vertaald door J. H. KRAMERS, in leven hoogleraar in het Arabisch en de instellingen van de Islam te Leiden. Elsevier, Amsterdam-Brussel, 1956.

In de nalatenschap van wijlen prof. Kramers werd, naar in het voorwoord van deze uitgave wordt medegedeeld, een Nederlandse vertaling van de Koran aangetroffen. Zij was niet persklaar, en blijkens de aanwezigheid van talrijke op de tekst betrekking hebbende aantekeningen o.a. op taalkundig en dogmatisch gebied heeft Kramers stellig meer voor ogen gestaan dan een vertaling alleen. Wij hebben hier dus een torso voor ons, waarbij men slechts kan gissen naar het voltooid beeld dat Kramers heeft voorgezweefd toen hij zich aan dit werk zette. Dr R. W. van Duffelen, die het manuscript voor de druk heeft gereedgemaakt, heeft zijn taak beperkt tot het toevoegen van korte inleidende aantekeningen aan elk hoofdstuk en tot een summier, op aantekeningen van Kramers in margine berustende annotatie. Een korte inleiding, ten dele eveneens getrokken uit aangetroffen notities, gaat aan de vertaling vooraf. Een uitgebreid naam- en zaakregister, van de hand van Kramers zelf, besluit het werk.

Het is opmerkelijk, dat in de laatste decennien de belangstelling voor de Koran weer zo levendig is geworden. Afgezien van de vertalingen die van Moslimse zijde, somtijds met propagandistische strekking, worden geboden en waartoe de in 1953 onder de auspiciën van de Ahmadiyya-beweging gepubliceerde Nederlandse vertaling van het heilige boek behoort, kan men wijzen op de Engelse overzetting van Richard Bell (Edinburgh, 1937), in 1953 gevolgd door zijn *Introduction to the Qur'an*, en op de Franse van Régis Blachère (1951), waaraan een waardevolle inleiding voorafgaat.

Deze beide geleerden hebben, op het voetspoor van Nöldeke, tevens getracht de in de Koran overgeleverde stof fijner te onderscheiden dan naar de Moslimse indeling in Mekkaanse en Medinensische hoofdstukken. Bell is daarbij niet verder gegaan dan het aanwijzen van de voegen en het suggereren van oorspronkelijker verbanden binnen elk hoofdstuk, terwijl Blachère de tekst naar de veronderstelde chronologische orde der openbaringen heeft gerangschikt en dus in geheel andere volgorde heeft gegroepeerd dan de vulgata. Kramers is daartoe niet overgegaan; hij heeft zich beperkt tot het plaatsen van korte opschriften boven vele – niet alle – pericopen die hij binnen elk hoofdstuk onderkende.

Bell heeft met zijn vertaling verder ten doel gehad „to understand the deliverances of Muhammad afresh, as far as possible in their historical setting, and therefore to get behind the traditional interpretation”. Dat schijnt, trots datgene wat de uitgever aan de binnenzijde van de stofomslag van het boek aan het publiek mededeelt, ook Kramers' bedoeling te zijn geweest.

Er is namelijk een opvallende discrepantie tussen deze mededeling van de uitgever en hetgeen er omtrent Kramers' opzet in de inleiding (bl. XVII-XVIII)

vermeld staat. De uitgever vervalt in de nog maar al te gebruikelijke, door Blachère (avant-propos pp. XXVI-XXVII) eveneens gesignaleerde misvatting, dat de Koran voor de Moslims „de grondslag (vormt) niet alleen van hun godsdienstig leven, maar ook van zeden en wetten, van rechtspleging en huwelijksleven”. Met „de grondslag” is hier bedoeld „de enige grondslag”; deze onjuistheid heeft uiteraard als reclame-zin meer kracht dan de wetenschappelijk verantwoorde mededeling dat de Koran wel de eerste, maar niet de enige grondslag vormt. Doch dit nu daargelaten. Het is echter duidelijk, dat de vertaling, wil zij de Nederlandse lezer omtrent deze grondslag inlichten, dan zal moeten weergeven wat de traditioneel-gelovige Moslim in zijn openbaringsboek leest. Maar was het Kramers daarom te doen? Blijkens de inleiding stellig niet, want daar leest men: „Het is begrijpelijk, dat de Westerse tekststudies ernaar streven, zoveel mogelijk de oorspronkelijke betekenis van de tekst vast te stellen. De hier volgende Koranvertaling getuigt ook van dit streven, en wellicht schijnt zij dan ook door haar grote letterlijkheid hier en daar wat onbeholpen.”

Deze laatste toevoeging is bevreedend, omdat men even tevoren (in het voorwoord van de bewerker) heeft gelezen, dat de tekst „uitmunt door de wijze waarop in de Nederlandse vertaling het Arabische origineel is benaderd”. Maar afgezien daarvan vergist de bewerker zich ernstig, wanneer hij het streven naar weergave van de „oorspronkelijke” betekenis van de tekst en de letterlijkheid der vertaling met elkaar in verband brengt. Het eerste is een kwestie van interpretatie, het tweede een kwestie van taaleigen en stijl. De letterlijkheid immers zit hierin, dat Kramers, ongeacht de eisen van het Nederlands, tracht het Arabisch zoveel mogelijk op de voet te volgen, en daardoor komt tot vertalingen als: Zij die ongelovig zijn, gelijkelijk voor hen of gij hen gewaarschuwd hebt of niet gewaarschuwd hebt, geloven niet (2:(5)6), en: En Hij heeft voor hen bereid Gaarden, onderdoor welke rivieren stromen, eeuwig levend daarin voor immer (9:(101)100).

Ik voor mij houd volstrekt niet van zulke „vertalingen”. Zij hebben met betere benadering van de oorspronkelijke zin van de tekst niets uitstaande en kunnen op zijn best worden verdedigd als „traductions pédagogiques” bij het aanleren der taal. Maar als hulpmiddel voor de studie van het Arabisch is deze vertaling niet bedoeld. Voor de gewone lezer daarentegen belemmeren zulke vreemd geconstrueerde zinnen het begrip, en daarom horen zij in een voor het grote publiek bestemde editie niet thuis. Het is trouwens de vraag of Kramers, trots zijn opmerkelijke voorliefde voor bizarre woorden en zinswendingen als b.v. „genotengevers” voor afgodendienaars, polytheïsten (Arab. *mushrikūn*), bij een door hemzelf bezorgde uitgave deze en nog tal van andere oneffenheden (als b.v. 6:1: zij die ongevoelig zijn, i. pl.v. zij die ongelovig zijn; 6:7: over hen, i. pl.v. over U) niet zou hebben gladgestreken. Het is bijzonder jammer, dat het hem niet beschoren is geweest, zijn uiterst prijzenswaardig initiatief tot het vervaardigen van de eerste direct naar de Arabische tekst gemaakte Nederlandse vertaling geheel ten uitvoer te leggen naar de opzet zoals hij zich die had gedacht, en met het kritisch apparaat, dat hij zich voorstelde. De gedachte dringt zich op, of men er niet beter aan had gedaan, dit onvoltooide manuscript zoals het reilde en zeilde in een wetenschappelijke instelling te deponeren, of, toen tenslotte tot uitgave werd besloten, de overzetting van de Korantekst om te werken tot wat het boek thans helaas niet biedt: een bevredigende Nederlandse vertaling van de Koran.